

prevenim dro

Butlletí semestral d'informació sobre **prevenció de drogodependències** a Catalunya

Número 3 - segon semestre 2001

prevenim.dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Resultats d'un estudi longitudinal sobre factors de risc en l'entorn familiar.

Materials

3

Conduim Sense Alcohol – alcohol i conducció (sèrie de díptics).
De Marxa – per treballar més enllà de l'ESO (dossiers).
La Otra Cara – per als amants de la cultura de la festa (revista).

En pràctica

4

Recomanacions per a la realització d'enquestes escolars sobre drogues, de la mà d'Albert Moncada.

L'opinió

4

Zili Sloboda, investigadora associada de l'Institut de Política Sanitària i Social de la Universitat d'Akron (Ohio, EUA), i exdirectora d'Epidemiologia i Investigació sobre Prevenció del NIDA, parla dels reptes que actualment té plantejats la prevenció de les drogodependències.

Finestra oberta

5

Característiques, objectius i primers resultats d'avaluació de *Drogues! Què?*, un programa universal de prevenció escolar que utilitza una metodologia basada en la intervenció entre "iguals".

Navegant

5

Suggeriments de navegació pel web del Plan Nacional sobre Drogas, l'òrgan responsable de coordinar i potenciar les polítiques de drogues a l'Estat.

En poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogodependències.

Des de l'ICASS

6

Informació sobre un estudi de la Federació Catalana d'Associacions d'Ajuda al Drogodependent (FCD) orientat a conèixer millor què s'està fent a Catalunya en l'àmbit de la prevenció.

Prevenim.DRO arriba al tercer número amb una excel·lent acollida per part dels seus destinataris: professionals que, des de serveis especialitzats de prevenció de les drogodependències o des d'altres àmbits, desenvolupen intervencions destinades a prevenir els problemes derivats del consum de drogues. Perquè aquest butlletí sigui possible, són del tot indispensables les aportacions dels professionals del sector, que comparteixen amb l'equip de redacció les seves experiències i inquietuds professionals.

Per aquest motiu, ens satisfà molt especialment el fet de comptar en aquest número amb la col·laboració de l'Albert Montcada, tècnic de l'Ajuntament de Terrassa, el qual, a partir de la seva experiència en el desenvolupament d'enquestes sobre consum de drogues entre adolescents, ens planteja algunes recomanacions per realitzar aquest tipus d'estudis, a la secció *En pràctica*.

Molts altres professionals ens han fet arribar altres propostes i materials, alguns dels quals es presenten en les diferents seccions del butlletí, i estem segurs que seguirem rebent noves contribucions per als propers números.

L'opinió d'aquest número arriba dels Estats Units, de la mà de la Dra. Zili Sloboda, que ens ofereix la seva documentada visió sobre els reptes que haurà d'afrontar la prevenció de les drogodependències en aquest nou segle. Aquesta prestigiosa investigadora, vinculada actualment a la Universitat d'Akron, ha estat abans directora de la Divisió d'Epidemiologia i Investigació sobre Prevenció del National Institute on Drug Abuse (NIDA).

Cop d'ull a la recerca

Es transmet el comportament antisocial de generació en generació?

Durant gairebé dues dècades, investigadors de l'Oregon Research Institute (ORI) han estudiat la influència de les relacions familiars entre pares i adolescents sobre diferents comportaments problemàtics (conducta antisocial, depressió, abús de drogues, etc.). Molts dels seus treballs han estat basats en l'observació directa de la interacció entre els adolescents i els seus pares, i en el seguiment per períodes cada cop més llargs dels subjectes estudiats.

En un d'aquests estudis, els investigadors enregistraven en vídeo sessions on un adolescent i els seus pares interactuaven durant 10 minuts per resoldre un problema. L'edat mitjana dels adolescents que van prendre part en aquesta fase de l'estudi era 16,8 anys. Els enregistraments es codificaven mitjançant un procediment estandarditzat per avaluar el nombre d'interaccions aversives (aquelles en què els participants mostraven irritabilitat, desaprovació, amenaça, etc).

Sis anys més tard, l'equip investigador va tornar a estudiar 254 dels subjectes examinats inicialment —quan eren adolescents—. Aquests individus, aleshores ja adults de vint i tants anys, van ésser seleccionats pel fet que s'havien casat o tenien una parella estable. El propòsit d'aquesta fase de l'estudi era avaluar el grau de satisfacció dels subjectes en les seves relacions de parella, l'estil de comunicació i la presència o no d'agressions físiques

dirigides cap a l'altre membre de la parella. Es va constatar que el nivell d'interacció aversiva amb els seus pares, observat sis anys abans en una única sessió de 10 minuts, era el principal predictor d'agressions físiques a la parella durant l'època de la segona fase de l'estudi.

Observant durant 10 minuts la interacció d'un adolescent amb els seus pares, es poden predir alguns dels seus comportaments a la vida adulta

Actualment, molts dels subjectes investigats inicialment han esdevingut pares amb fills adolescents, i els investigadors de l'ORI —seguint la línia de recerca iniciada fa anys— estudien les seves interaccions, en una nova fase d'aquests treballs. Els resultats preliminars indiquen que els actuals pares (que ara tenen al voltant de 35 anys), tendeixen a reproduir amb els seus fills els estils d'interacció que mantenien amb els seus

progenitors quan ells mateixos eren adolescents (a la fase inicial de les investigacions).

Aquestes observacions semblen indicar que, a menys que desenvolupem i implantem intervencions preventives amb capacitat de millorar les habilitats educatives dels pares i mares que presenten més mancances —aquells que mantenen una relació amb els seus fills marcada per l'agressivitat, o que no supervisen adequadament el seu comportament—, les conductes problemàtiques, com l'abús de drogues, les agressions i altres formes de comportament antisocial, probablement seguiran transmetent-se de generació en generació com a resultat d'un complex procés d'aprenentatge.

Per seguir llegint:

Andrews JA, Foster SL, Capaldi D, Hops H. «Adolescent and Family Predictors of Physical Aggression, Communication and Satisfaction in Young Adult Couples. A Prospective Analysis». *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2000; 68(2): 195-208.

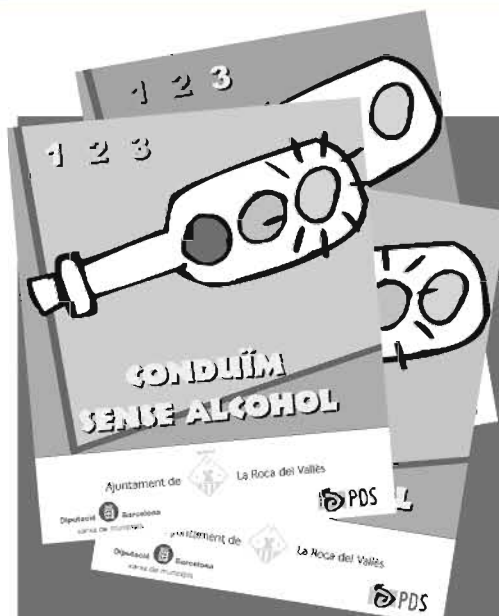

Conduïm Sense Alcohol

Material orientat a augmentar el nivell de sensibilització de la població en relació als efectes del consum de begudes alcohòliques sobre la capacitat de conduir. Elaborat per l'associació PDS · Promoció i Desenvolupament Social en el marc del programa de prevenció de drogodependències de l'Ajuntament de La Roca del Vallès, consta d'una sèrie de tres díptics de petit format (9 x 13 cm plegats) adreçats a la població general del municipi.

Els seus continguts inclouen: 1) informació dels efectes de l'alcohol sobre diferents aptituds psicofísiques, amb exemples relacionats amb la conducció; 2) taules amb informació relativa a la taxa d'alcoholèmia; 3) informació sobre mites o idees equivocades sobre l'alcohol i la conducció; 4) estimacions sobre el temps que necessita l'organisme per metabolitzar l'alcohol contingut en diferents consumicions; i 5) suggeriments per evitar conduir en cas d'haver pres alcohol. Informació abundant, però, de fàcil assimilació, gràcies a una composició gràfica acurada i a la seva distribució al llarg de tres elements.

Més informació: Ajuntament de La Roca del Vallès. Tel: 93 842 20 16

De Marxa

Versió catalana, per iniciativa de la Direcció General de Drogodependències i Sida, d'un programa desenvolupat originàriament per la Fundació de Ajuda contra la Drogadicció com a complement del programa "I tu, què en penses?". A diferència d'aquest, però, té un caire menys inespecífic —tracta d'una conducta de risc per al consum de drogues— i s'adreça a una població de més edat (17-18 anys). Això fa que pugui ésser aplicat també de manera independent, en entorns educatius —bàsicament al batxillerat i als cicles formatius posteriors a l'ESO.

Consta d'un dossier per als joves, de 88 pàgines, que tracta des de diferents vessants (descriptiva, psicològica, sociològica, econòmica) d'allò que anomenem "anar de marxa", i d'una guia didàctica per als educadors, de 32 pàgines, amb orientacions pedagògiques i suggeriments d'activitats per afavorir la reflexió i el debat. Addicionalment, la seva utilització dona opció a participar en un concurs autonòmic i estatal destinat a augmentar la motivació i l'intercanvi de conclusions entre els participants.

Més informació:

Generalitat de Catalunya. Direcció General de Drogodependències i Sida. Tel: 93 227 29 00

La Otra Cara

Revista de 16 pàgines que forma part d'un conjunt d'accions desenvolupades per la Fundació Salut i Comunitat, que sota la denominació genèrica de *Side B*, utilitza diferents canals (revistes, flyers, vídeo, pàgina web) per difondre continguts relacionats amb el consum de drogues —de síntesi i d'altre tipus— entre els joves que se senten atrets per l'anomenada *cultura de la festa*.

La revista, de la qual fins ara s'han editat tres números —els dos últims amb el suport de l'ICASS— es distribueix per diversos municipis de l'àrea de Barcelona, a través de bars, discoteques i botigues freqüentades per joves, a més d'alguns instituts, entitats i punts d'informació juvenil.

El seu disseny gràfic busca l'apropament amb les tendències estètiques de la *cultura de la festa*, i els seus continguts, que es desenvolupen amb la participació de joves, inclouen entrevistes, informació (música, cinema, moda...), còmics i una agenda amb propostes d'oci, que intenten restar *glamour* a les drogues, tot suggerint que la festa, l'oci, l'entreteniment i la diversió no van necessàriament units al consum de drogues.

Més informació: Fundació Salut i Comunitat 93 244 05 70

Elaboració d'enquestes en alumnes escolaritzats

Les enquestes escolars sobre drogues poden oferir informació útil per a la planificació i l'avaluació d'intervencions preventives. L'ús d'aquests instruments requereix, però, prendre en consideració unes quantes indicacions:

Hem escollit una metodologia apropiada? Cal prendre en consideració els avantatges de les enquestes escolars (bona relació cost-benefici, rapidesa, participació alta) i les seves limitacions (no inclou la població escolaritzada ni els alumnes absentistes, poca precisió en drogues d'ús molt poc estès). Per a una primera aproximació, de vegades n'hi haurà prou amb una extrapolació de les dades d'altres municipis o de Catalunya. Per fer un diagnòstic local global, les enquestes s'han de complementar amb altres fonts d'informació.

Com escollir el qüestionari? La "invenció" d'un qüestionari no sempre és una bona elecció, perquè això dificulta la possibilitat de comparar els resultats i és costós. Podeu escollir qüestionaris ja experimentats en el nostre medi, com el que utilitza el Plan Nacional sobre Drogas, o una versió simplificada.

Quant de temps es necessitarà? És imprescindible temporalitzar molt bé cadascuna de les etapes (adaptació

del qüestionari, mostreig, prova pilot, contactes amb els centres, formació dels enquestadors, aplicació, anàlisi de les dades, redacció de l'informe i difusió dels resultats). Necessitareu un mínim de 5-6 mesos.

Com i quan desenvolupar l'estudi? Cal assegurar als enquestats que la informació que recolliu serà sempre anònima, confidencial i voluntària, i que les dades s'anitzaran en conjunt, mai individualment. És molt important escollir un moment apropiat per aplicar el qüestionari, suficientment lluny de festivitats (com ara Nadal) o altres esdeveniments que podrien modificar els patrons d'ús d'alcohol i altres drogues (com ara la Festa Major).

Com difondre els resultats? Retorneu als centres escolars els resultats, però tenint en compte que és millor donar dades globals, no per centres. Més que un extens informe numèric, cal difondre una interpretació acurada dels resultats.

Albert Moncada Ribera.
Ajuntament de Terrassa.
Programa de Prevenció de Drogodependències.

L'opinió

Zili Sloboda

Zili Sloboda ha estat directora de la Divisió d'Epidemiologia i Investigació sobre Prevenció del National Institute on Drug Abuse (NIDA) dels Estats Units. Actualment és investigadora associada de l'Institut de Política Sanitària i Social de la Universitat d'Akron, Ohio, on es dedica principalment al disseny i l'avaluació de programes de prevenció. Prevenim.DRO li ha demanat quins són els reptes actuals més importants per a la prevenció de les drogodependències.

Vivim un període de creixement dels coneixements sobre prevenció de l'abús de drogues. Diversos avenços han contribuït a aquesta apassionant situació: 1) la recerca ha demostrat que, utilitzant estratègies apropiades, els programes preventius poden funcionar, 2) aquestes estratègies efectives són a disposició dels professionals que treballen a la comunitat, 3) hem desenvolupat millors mètodes per avaluar l'abús de drogues a la comunitat i per adreçar els esforços preventius a les poblacions més vulnerables, 4) amb l'evolució de la tecnologia biològica hem après quina és l'acció de les drogues sobre el cervell i l'organisme, i de quina manera interfereixen amb els processos bioquímics naturals i poden causar alteracions. També s'ha confirmat que el cervell dels adolescents encara s'està desenvolupant, i es coneix el seu

funcionament cognitiu. Aquestes informacions i tecnologies ens ajuden a entendre per què volem prevenir l'abús de drogues en els nens i els adolescents i també de quina manera podem fer-ho.

Per al futur de la prevenció de les drogodependències, cal un acostament entre investigadors, professionals de base i planificadors, en benefici dels nostres joves.

El repte que se'ns planteja és el de fer arribar aquesta informació als professionals i ajudar-los a fer-ne ús quan desenvolupen intervencions preventives. Malauradament, el finançament i la implantació de serveis preventius en molts països no permet donar suport prou bé a aquest procés i

això fa que la transferència de tecnologia sigui esporàdica i limitada.

Tot això representa una nova frontera per a la prevenció. Tots aquells que treballem en la prevenció de les drogodependències ens hauríem d'implicar en aquest acostament a la informació actual i innovadora. Sense una actitud més activa i orientada, i sense posar en marxa dispositius que facilitin la intercanvi de tecnologia i la comunicació, serà difícil desenvolupar xarxes fortes de serveis de prevenció. Per al futur de la prevenció de les drogodependències, cal un acostament entre investigadors, professionals de base i planificadors, en benefici dels nostres joves. Mentre no eliminem la distància que ens separa, haurem de seguir lluitant contra l'abús de les drogues i els seus problemes associats.

Drogues! Què?

«Drogues! Què?» és un programa universal de prevenció de drogodependències adreçat als centres d'ensenyament secundari, que utilitza una metodologia basada en la intervenció entre "iguals". A tal fi, proposa una sèrie d'activitats que hauran d'aplicar, de 1r a 4t d'ESO (12-16 anys), un grup d'alumnes de 4t prèviament formats per exercir el rol de monitors.

Desenvolupat en el marc del Pla Municipal de Drogodependències de l'Ajuntament de Mataró, amb la participació de l'associació Àmbit Prevenció i el suport de la Direcció General de Drogodependències i Sida de la Generalitat de Catalunya i de l'Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona, té com a objectius generals evitar o retardar l'inici del consum de drogues i, eventualment, limitar els riscos associats al seu consum.

Configurat com un crèdit variable interdisciplinari de 4t d'ESO, consta d'un *Llibre del professor* imprès, de 180 pàgines, amb el guió de les 33 unitats del crèdit i els instruments per a l'avaluació, i d'un CD-Rom que conté el *Llibre de l'alumne*, amb les fitxes de treball per als alumnes que facin el crèdit i el guió de les unitats que hauran de fer servir quan facin de monitors, a més del *Pla d'Intervenció de 1r a 4t*, amb les fitxes d'intervenció per als alumnes d'aquests cursos.

Les unitats del crèdit s'estructuren en sis blocs temàtics: prevenció, alternatives d'oci, informació, influència social, habilitats socials i pràctiques. El primer situa els alumnes en el rol de monitors que hauran de desenvolupar, i els proporciona eines per treballar amb grups. L'últim inclou la planificació, assaig i desenvolupament de la intervenció dels alumnes del crèdit amb els seus companys de 1r a 4t d'ESO, dins del pla d'acció tutorial (13 hores en total). De 1r a 3r la intervenció consta de quatre unitats per curs, corresponents als blocs d'alternatives, informació, influència social i habilitats socials. A 4t, una única unitat sintetitza els diferents blocs.

El programa està essent avaluat amb una mostra inicial de 697 alumnes. Els resultats preliminars disponibles fins al moment suggereixen la seva efectivitat per augmentar el nivell d'informació sobre les drogues, afavorir actituds contràries vers el seu consum i reduir determinats consums —si més no, el consum recent d'alcohol entre els alumnes de 2n d'ESO.

Més informació: Ajuntament de Mataró. Pla Municipal de Drogodependències. 93 758 23 11.

Navegant

El web del Plan Nacional sobre Drogas

El Plan Nacional sobre Drogas és l'òrgan responsable de coordinar i potenciar les polítiques de drogues a l'Estat Espanyol. Les seves línies d'actuació inclouen la promoció d'una política de prevenció eficaç i l'impuls dels programes i activitats que desenvolupen les administracions autonòmiques i locals i les organitzacions no governamentals. Al seu web hi trobarem:

⊙ Publicacions i documents sobre prevenció (sovint en format PDF), com ara: *Estrategia Nacional sobre Drogas 2000-2008*, *Bases teóricas que sustentan los programas de prevención*, *Manual de recursos para diseñar talleres de prevención con usuarios de drogas*, o la col·lecció "Actuar es posible", adreçada a diferents professionals i mediadors.

⊙ Informació epidemiològica —facilitada per l'Observatorio Español sobre Drogas— provinent de diferents indicadors (sanitaris, assistencials, de mortalitat, etc.) i d'enquestes a la població general (15-65 anys) i escolar (14-18 anys). La mateixa secció conté també una sèrie d'informes breus, com ara un sobre la cocaïna a Espanya, i una selecció d'articles científics.

⊙ Notícies sobre convocatòries de subvencions per a ONGs, corporacions locals i entitats dedicades a la recerca. També ofereix, entre altres, continguts relatius al control de l'oferta, la cooperació internacional o els aspectes legals relacionats amb les drogues.

Adreça del web: <http://www.mir.es/pnd>

En poques paraules

L'OMS insta els científics a dir, amb claredat, qui finança les investigacions sobre els "suposats beneficis" de l'alcohol. Va ser en el marc de la 51ª sessió del Comitè Regional per a Europa de l'Organització Mundial de la Salut, celebrada a Madrid el passat mes de setembre, on també es va destacar la conveniència d'augmentar el preu de les begudes alcohòliques i d'exercir un major control sobre les activitats publicitàries i de patrocini de la indústria alcohòlica.

Web d'informació i consulta sobre drogues al Pla de l'Estany. El Consell Comarcal del Pla de l'Estany ha incorporat en el seu web un servei d'informació i consulta sobre drogues. L'acció s'emmarca dins del Programa Comarcal de Prevenció de Drogodependències que —amb el suport dels ajuntaments— es desenvolupa en aquesta comarca. Per accedir-hi, cliqueu "drogues" a: <http://www.plaestany.org/pij>

Enquesta Escolar sobre Drogues de l'any 2000. Realitzada sobre 20.450 alumnes de 14 a 18 anys, de 596 centres d'ensenyament secundari de tot l'Estat, s'emmarca en el seguiment bianual que —des de 1994— fa el Plan Nacional sobre Drogas per obtenir informació periòdica sobre la situació i les tendències del consum de drogues entre els joves. Hi trobareu un resum de resultats i conclusions a: <http://www.mir.es/pnd/doc/observat/estudios/encu2000.ppt>

Ara en CD-Rom! El recull trimestral "Documentació Drogodependències" de la Direcció General de Drogodependències i Sida de la Generalitat de Catalunya, que fins ara es distribuïa en versió impresa als professionals de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències, ha adoptat enguany aquest nou format, que permet un accés més àgil a la informació. Inclou, com sempre, les seccions d'hemeroteca, revisió bibliogràfica, butlletí de sumaris i informació de la Direcció General. Més informació al: 93 227 29 00

Aviat: jornades estatals de drogodependències a Lleida. La Sociedad Científica Española de Estudios sobre el Alcohol, el Alcoholismo y otras Toxicomanias (SOCIDROGALCOHOL) celebrarà les seves "XXIX Jornadas Nacionales" a la capital del Segre, del 18 al 20 d'abril de 2002. Encara hi podeu enviar comunicacions. Més informació a: <http://www.socidrogalcohol.org>

Des de l'ICASS...

Anàlisi descriptiva dels programes de prevenció a Catalunya. La Federació Catalana d'Associacions d'Ajuda al Drogodependent (FCD) va dur a terme l'any 2000 un estudi orientat a conèixer què s'està fent a Catalunya en l'àmbit de la prevenció (cobertura, àmbits d'intervenció, poblacions diana, etc.). La recollida d'informació d'aquest estudi —finançat pel Departament de Benestar Social— es va fer mitjançant un qüestionari. La mostra intencional la formaven els 86 ens locals i entitats que integraven la Comissió de Coordinació de Prevenció de l'ICASS, 46 dels quals van aportar finalment informació relativa a 77 programes. Un document de 44 pàgines recull els objectius, metodologia i resultats de l'estudi. La seva lectura aporta conclusions d'interès, com ara que la gran majoria dels programes que s'apliquen a Catalunya s'adrecen als nens i/o als joves. Alhora, però, es desprèn que la prevenció familiar té encara una presència escassa entre nosaltres, malgrat les evidències existents sobre la seva importància i utilitat. Un punt de partida interessant, doncs, que aporta nova llum i obre altres interrogants.

Més informació: Federació Catalana d'Associacions d'Ajuda al Drogodependent. Telèfon: 93 268 22 22

prevenim dro

Edita:

PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció:

Antoni Duran i Jaume Larriba

Disseny i muntatge:

E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió:

Addenda

Dipòsit legal:

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3^a 08029 Barcelona

Tel.: 93 430 71 70 · Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org · Web: <http://www.pdsweb.org>